УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ ВІСЛАВИ ШИМБОРСЬКОЇ ЯК РЕЦЕПЦІЯ: КОМПАРАТИВИЙ ВИМІР

Вікторія Остапчук

Кандидат філологічних наук, асистент,
Кафедра слов'янської філології,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки **(УКРАЇНА)**,
43025, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30-а,
e-mail: kwitka25@ukr.net

UDC: 82.091:821.162.1=161.2

РЕФЕРАТ

Мета статті – через поетику, спираючись на компаративістичні засади, простежити адекватність українських перекладів В. Шимборської у двох вимірах: на рівні тексту і підтексту, враховуючи особливості лексики обох мов, а також строфіки. У дослідженні використаний ***системний підхід*** із застосуванням порівняльно-типологічного, описового та герменевтичного методів. У результаті аналізу перекладів віршів В. Шимборської «Dom wielkiego człowieka» («Дім великої людини»), «Pogrzeb» («Похорон»), «Konszachty z umarłymi» («Таємні зносини з померлими») доходимо висновку, що переклади, здійснені С. Шевченко, Н. Сидяченко, Я. Сенчишин, в основному відповідають духові творів польської поетеси. Доведено, що ці переклади є формою існування віршів В. Шимборської в оболонці української мови. Ця оболонка не є нейтральною до змісту проаналізованих віршів. Ось чому виявлено неминучі розбіжності між оригіналом і перекладом, які впливають на емоційне сприйняття реципієнтом віршів В. Шимборської. Аналіз ***доводить***, що кожен переклад є варіантом, котрий відображає інваріант, але має відхилення, зумовлені специфікою мови, поетичного стилю та іншими зображувально-виражальними способами. ***Наукова новизна*** обумовлена тим, що порушена у заголовку тема недостатньо висвітлена, оскільки українські переклади поезії В. Шимборської, здійснені С. Шевченко, Н. Сидяченко, Я. Сенчишин не були детально проаналізовані у зіставленні з оригіналами. Теоретичне і ***практичне значення*** статті зумовлене тим, що її результати можуть бути використані в подальших дослідженнях перекладацької практики С. Шевченко, Н. Сидяченко, Я. Сенчишин та ін., а також у наукових працях, у курсах історії польської літератури, у написанні дисертацій, магістерських, дипломних, курсових та інших робіт аспірантами і студентами-філологами.

Ключові слова: рецепція, життя, смерть, оригінал, переклад, варіант, інваріант.

ABSTRACT

Viktoriia Ostapchuk. Ukrainian translatoins of Vislava Shimborska as reception: comparative dimension.

The purpose of the article is to observe the conformity of the V. Shimborska`s Ukrainian translations through the poetry, basing on the comparativistic foundations in two dimensions: on the level of the text and subtext heeding the features of the vocabulary of the both languages and the strofika also. In the article there has been applied the system approach by using the comparative-typological, descriptive and hermenevtical methods.

Analyzing the translations of V. Shimborska's poetry «The house of the big man» («Dom wielkiego człowieka»), «Funeral» («Pogrzeb»), «Secret relations with the dead people»

(«Konszachty z umarłymi») we come to the conclusion that the translations, made by S. Shevchenko, N. Sydyachenko, Ya. Senchyshyn mostly coincide to the spirit of the works of the Polish poetess. It is proved that these translations are the form of the existence of V. Shimborska's poetry in the covering of Ukrainian language. This covering is not neutral to the content of the analyzed poems. That's why the inevitable differences between the original and the translation, which influencethe emotional perception of the V. Shimborska's poetry by the recipient, are found. The ***analyze proves the fact***, that every translation is a variant, which displays the invariant, but which has got deviations, that conditioned by the specificity of the language, the poetic style and others descriptive-expressive methods. The ***scientific novelty*** is conditioned by the fact, that the theme affected in the title is not clarified enough, because the Ukrainian translations of the V. Shymborska's poetry made by S. Shevchenko, N. Sydyachenko, Ya. Senchyshyn were not analyzed in details in the comparison with the originals. Theoretical and ***practical meaning*** of the investigation was caused by the fact, that its results can be used in the course of the history of the polish literature and also can be written in the term papers of the students-philologists.

Key words: reception, life, death, original, translation, variant, invariant.

Про зацікавленість творчістю В. Шимборської в Україні свідчать переклади її віршів видатними українськими майстрами слова – Д. Павличком, Я. Сенчишин, Н. Сидяченком, С. Шевченком, Г. Кочурою, Л. Череватенком, О. Гордоном, А. Глущаком, А. Савенцем та ін. Спадщина Нобелівської лауреатки різноаспектно вивчалася в українському літературознавстві у таких працях, як «Спадкоємність і новаторство сучасної польської поезії» Ю. Булаховської [1], «Поезія у перекладі: «українська» Шимборська» А. Савенця [4] і його дисертація «Поезія крізь призму перекладу: вірші Віслави Шимборської українською мовою», захищена ним у 2005 р., «Українська Віслава Шимборська: ретроспектива та перспективи рецепції творчості» О. Сачок [5], «Філософсько-поетичний дискурс В. Шимборської» О. Нахлік [3] та ін. Не залишаються поза увагою вчених і українські переклади поезії В. Шимборської. Так, детальний аналіз в історичному вимірі був здійснений О. Сачок, котра, характеризуючи численні рецепції творчості В. Шимборської в Україні, виділила три періоди: період радянський, перших років демократичних перебудов і сучасний етап сприйняття доробку польської поетеси. Аналізуючи ці етапи, О. Сачок передусім зосередилася на перекладах і науково-публіцистичному дискурсі праць, у яких ці переклади розглядалися. У своїй статті О. Сачок зазначає, що багато українських перекладачів із В. Шимборської були водночас аналітиками її поезії. Зокрема, їм належать наукові розвідки в галузі польсько-українського перекладознавства. Яскравим прикладом цього явища є Н. Сидяченко. З одного боку, вона – відомий автор літературознавчих статей, присвячених майстерності В. Шимборської; з другого – перекладач низки віршів польської поетеси [див.: 5, с. 17]. Важливо, що досвід поетичного перекладу відтіняє її теоретичні надбання, змушує сприймати їх більш органічно.

Існуючі літературознавчі праці дають підставу для подальшого дослідження актуальних проблем, пов'язаних із перекладами В. Шимборської українською мовою, що специфічно висвітлює її художньо-філософську концепцію світу.

Ганс Яусс у праці «Естетичний досвід і літературна герменевтика» зазначав, що перша фаза будь-якої рецепції твору *спричинена зіткненням з літературним текстом* [див.: 10, с. 278]. І як результат, під час такого зіткнення перекладача і поета, віддзеркалюється світоуявлення перекладача, яке починає взаємодіяти у нашому випадку з уявленнями В. Шимборської. Особливо яскраво такий процес виявляється у перекладах Д. Павличка. А це свідчить про те, що не може бути тотожності між оригіналом і перекладом, що пояснюється не лише особливостями мови. Ось чому актуальним залишається аналіз перекладів у зіставленні з оригіналом.

Мета статті полягає в тому, щоб через поетику, спираючись на компаративістичні засади, простежити адекватність українських перекладів В. Шимборської у двох вимірах: на рівні тексту і підтексту, враховуючи особливості лексики обох мов, а також строфіки.

Для аналізу вибрані вірші «Dom wielkiego człowieka» («Дім великої людини», переклад – С. Шевченко), «Pogrzeb» («Похорон», переклад – Н. Сидяченко, Я. Сенчишин), «Konszachty z umarłymi» («Таємні зносини з померлими», переклад – Н. Сидяченко). Невипадковість вибору поезій пояснюється тим, що вони між собою пов'язані спільною темою – *Життя і Смерті*, – якою В. Шимборська вписується у світове філософське коло розуміння смерті. Вступаючи у діалог із російськими філософами XIX ст., наближаючись у своїх поглядах до філософів XX ст., польська поетеса намагається розкрити загадку *Смерті*, заглянути у таємничий потойбічний простір. Короткий огляд «русской философии смерти» здійснює К. Ісупов у своїй статті «Уроки М. Бахтина»: «В XIX в., – вказує дослідник, – смерть рассматривается как угроза мирового Ничто… Новая эпоха пытается приручить смерть, эстетизировать ее и сделать маленькой… Эпоха Бахтина знает, что смерть не имеет собственного бытийного содержания. Она живет в истории мысли как квазиобъектный фантом, существенный в бытии, но бытийной сущностью не обладающий» [2, с. 29]. Філософ А. Чанишев, на відміну від сучасників М. Бахтіна, ототожнює небуття з буттям: «Небытие окружает меня со всех сторон… Небытие невидимо, оно не дано непосредственно, оно всегда прячется за спину бытия. Небытие убивает, но убивает руками бытия… Бытие только тень небытия, его изнанка… Небытие повсюду и всегда: в дыхании, в пении соловья, в лепете ребенка... Оно – сама жизнь!» [7, с. 1].

Погляди В. Шимборської на філософську тему буття і небуття відрізняються від філософської концепції А. Чанишева. Для польської поетеси людина остаточно не йде з життя, а продовжує своє існування у свідомості наступних поколінь.

Ці ідеї В. Шимборської відображаються вже у заголовку її вірша «Dom wielkiego człowieka». Поетеса вводить реципієнта в дім, де жила свого часу людина, але дім спорожнів, бо людина померла. Твір починається з розглядання меморіальної дошки:

В. Шимборська «Dom wielkiego człowieka»	**«Дім великої людини» (переклад – С. Шевченко)**
«***Wypisano*** *w marmurze* ***złotymi zgłoskami****:* *Tu mieszkał i pracował, i zmarł wielki człowiek*» [9, s. 32].	«***Вкарбовані*** *в мармурі* ***золоті літери****:* *Тут жила, працювала й спочила велика людина*» [9, с. 33].

Порівнюючи оригінал з перекладом, треба звернути увагу на польський вислів «***zapisać się, uwiecznić się złotymi zgłoskami***», що є фразеологізмом і означає «upamiętnić coś lub swoją osobę dzięki wielkim zasługom» [12, s. 1270] (увічнити щось або свою особу завдяки великим заслугам). Польсько-російський словник подає наступний переклад: «***zapisać się, uwiecznić się złotymi zgłoskami*** – вписать славную страницу *во что-л.*» [11, s. 716]. Українське слово ***вкарбовувати***, вжите С. Шевченком у перекладі, має переносне значення «міцно закріплювати що-небудь у пам'яті, душі тощо» [6, т. 1, с. 695,]. Слово *wpisać* (*вписати*) у В. Шимборської – менш емоційно забарвлене, ніж українське *вкарбувати*. У зв'язку з цим у В. Шимборської більше акцентується туга за людиною, котра безповоротно пішла з життя зі своїми неповторними рисами, що підкреслено і повтором «*co* ***miało mijać, minęło***» (що мало минути, минуло). У перекладі емоційний відтінок гострого болю від втрати приглушений.

Входимо в дім уже після смерті людини. Пустота в оригіналі підкреслена не розмірами, а відсутністю когось, хто тут жив і чий дух, кроки тут ще досі відчуваються. Цього не збережено у перекладі.

В. Шимборська «Dom wielkiego człowieka»	**«Дім великої людини» (переклад – С. Шевченко)**
Jeszcze w ***stosownym*** *czasie* ***zdążył*** *przyjść na świat.* *Wszystko, co* ***miało mijać, minęło*** *w tym domu.*	*Ще в* ***добрі часи*** *він з'явився на світ.* *Все, що* ***мусило бути, минуло*** *в цім домі.* ***Не в малометражці –***

Nie w ***blokach****,*
nie w metrażach umeblowanych a pustych*,*
wśród nieznanych sąsiadów,
na piętnastych piętrach,
dokąd trudno by było wlec wycieczki szkolne.
W tym pokoju rozmyślał,
w tej alkowie spał [9, s. 32].

де навіть із меблями – пустка*,*
сусід незнайомий,
п'ятнадцятий поверх –
нелегко тягати туди на екскурсії учнів.
У цій кімнаті думав,
у цім алькирі спав [9, с. 33].

Фразу «*Jeszcze w* ***stosownym*** *czasie* ***zdążył*** *przyjść na świat*» перекладач не дослівно, але влучно відтворює українською мовою «*Ще в* ***добрі часи*** *він з'явився на світ*». Значення польського слова «***stosowny***» тлумачний словник польської мови пояснює як «taki, który jest najlepiej dobrany, wybrany w danej sytuacji, który odpowiada czemuś, zgadza się z czymś; odpowiedni, właściwy» [12, s. 962] (такий, що найкраще підібраний, вибраний у даній ситуації, який відповідає чомусь; відповідний, властивий). Польське слово ***zdążyć***, яке С. Шевченко не перекладає, а упускає, означає: «przybyć dokądś na czas, nie za późno, w przepisowym terminie» [12, s. 1260] (прибути кудись вчасно, не запізно, у відповідний термін).

Перекладач не зберігає у своєму тексті також повтору В. Шимборської: «*co* ***miało mijać, minęło***» (що мало минути, минуло). Цей спеціальний прийом у вірші «Dom wielkiego człowieka» підкреслює плинність, скороминучість людського життя.

Після слів «*co* ***miało mijać, minęło***» польська поетеса зворотною думкою повертається до живого образу померлого.

В. Шимборська протиставляє багатоповерхівку, великий будинок (*blok*, *metraż*), у якому відчуття пустки поглиблюється завдяки розмірам – малій (*alkowie*): «*Nie w* ***blokach, / nie w metrażach umeblowanych a pustych... /*** *w tej alkowie spał*» (Alkowa – *przestarz.* – mały pokój, zwykle bez okna, rodzaj niszy przylegającej do większego pokoju [12, s. 10] (мала кімната, зазвичай без вікна, вид ніші, що прилягає до більшої кімнати)). С. Шевченко перекладає польське слово *metraż*, що означає «mieszkanie o większym metrażu» [12, s. 450] (помешкання більшого метражу) – українським словом *малометражка,* що має, якраз, протилежне значення і означає помешкання невеликого метражу [див.: 6, т. 4, с. 610]. У такий спосіб перекладач загострює відчуття пустки.

Цій самій меті слугують змальовані предмети, які ще недавно служили людині, до яких вона торкалася:

В. Шимборська «Dom wielkiego człowieka»	**«Дім великої людини» (переклад – С. Шевченко)**
Portrety, fotel, biurko, fajka, globus, flet, ***wydeptany dywanik***, oszklona weranda [9, s. 32].	*Портрети, крісло, столик, флейта, люлька,* ***старенький килим****, засклена веранда* [9, s. 33].

«***Старенький килим***» в українському перекладі не є таким промовистим, як «***wydeptany dywanik***» (витоптаний килимок) оригіналу, котрий ховає у собі кроки того, хто жив у будинку. Завдяки дієприкметнику ***wydeptany*** відзначається часопростір, протяжність життя. Реципієнт уявляє *велику людину*, котра в задумі міряє кроками кімнату. Ось чому у перекладі важливо передати дух оригіналу, який часто виражається не в конкретних словах, а у їх сполученнях. Але в основному переклад С. Шевченка відповідає духові вірша В. Шимборської.

«Dom wielkiego człowieka» перегукується ще з одним твором В. Шимборської – «Kot w pustym mieszkaniu», який був написаний польською поетесою після смерті чоловіка Корнеля Філіповича; в ньому також порушені важливі питання екзистенції і смерті. Простежуються перегуки «Domu wielkiego człowieka» ще й з поезією Я. Твардовського. Пор.: «Śpieszmy się kochać ludzi tak szybko odchodzą / zostaną po nich *buty* i *telefon głuchy*...».

Ці ж мотиви постають у новому смисловому ракурсі у вірші В. Шимборської «Pogrzeb», де на перший план виступає мотив зв'язку життя зі смертю, чим пояснюється інша структура твору. «Pogrzeb» складається з окремих реплік, на перший погляд, мало між собою пов'язаних. Але в них переплелися життя і смерть. Незважаючи на близьку присутність смерті, життя для живих продовжується, їх непокоять різні щоденні турботи. На похороні – банальні розмови, вловлюються фрази, в яких обговорюються покупки, рецепти, люди тощо. Репліки в перекладах Н. Сидяченко і Я. Сенчишин майже співпадають з оригіналом. Але слід відзначити, що у В. Шимборської уривки розмов починаються з малої літери, що означає їх обірваність: вони не мають ні початку ні кінця, виділені з загального гомону, випадково почуті. Цей прийом у вірші – невипадковий: так само несподівано, як незакінчена фраза, завершується життя людини. У перекладі Н. Сидяченко не збережено цього філософського підтексту, тому що тут кожна репліка – з великої літери. Я. Сенчишин відтворює дух оригіналу, вживаючи малі літери.

В. Шимборськ «Pogrzeb»	**«Похорон» (пер. – Н. Сидяченко)**	**«Похорон» (пер. – Я. Сенчишин)**
«z lakierowaniem drzwiczek, zgadnij ile» «dwa żółtka, łyżka cukru» «same niebieskie i tylko małe numery» [9, s. 54]	«З лакованими дверцятами, вгадай за скільки» «Два жовтки і ложка цукру» «Тільки голубі та й розміри малі» [9, с. 55]	«з лакуванням дверцят, згадай скільки» «два жовтки, ложка цукру» «самі блакитні і тільки малі розміри» [8, с. 152].

Інколи Н. Сидяченко не перекладає буквально, навіть допускає неточності, хоча це не порушує філософського змісту тексту. Так, замість назви числа *dwunastką* (дванадцятка) (очевидно, йдеться про номер транспорту), перекладач використовує *двадцятий*. Я. Сенчишин перекладає, не відходячи від оригіналу.

В. Шимборська «Pogrzeb»	**«Похорон» (пер. – Н. Сидяченко)**	**«Похорон» (пер. – Я. Сенчишин)**
«czwórką albo ***dwunastką****»* [9, s. 54]	*«четвертим чи* ***двадцятим****»* [9, с. 55]	*«четвірка або дванадцятка»* [8, с. 153]

Найбільше реплік, які безпосередньо стосуються померлого – на початку твору: присутні обговорюють причини смерті, її несподіваність, а також самого покійника. Далі про нього потрохи забувають, вирішуючи якісь побутові питання. Фрази до кінця твору стають усе коротшими. Обидва перекладачі близькі до оригіналу, Я. Сенчишин перекладає майже дослівно:

В. Шимборська «Pogrzeb»	**«Похорон» (пер. – Н. Сидяченко)**	**«Похорон» (пер. – Я. Сенчшин)**
«tak nagle, kto by się tego spodziewał» *«nerwy i papierosy, ostrzegałem go»* *«brat też poszedł na serce, to pewnie rodzinne»* *«sam sobie winien, zawsze się w coś mieszał»* *«cóż z tego, że był najzdolniejszy z nich»* [9, s. 54]	*«Раптово так, ніхто не сподівався».* *«Нерви й цигарки, попереджав його»* *«Брата теж підвело серце, то, певно, родинне»* *«Він винен сам – у все встрявав постійно»* *«Був найздібніший з них, та що із того»* [9, с. 55]	*«так раптово, хто би того сподівався»* *«нерви і цигарки, я застерігав його»* *«брат теж помер на серце, то певно родинне»* *«сам винен, завжди у щось втручався»* *«що з того, що був найталановитіший з них»* [8, с. 152]

Тема наступного вірша – «Konszachty z umarłymi» – починає звучати уже в «Pogrzebie», в репліці «śnił mi się tydzień temu, *coś mnie tknęło*». Н. Сидяченко подає неточний переклад: «Снився тиждень мені тому, *як передбачала*». Вислів «*coś mnie tknęło*» польсько-російський словник перекладає як «я почувствовал что-то недоброе; что-то заставило меня насторожиться» [11, s. 447]. Слушним є переклад Я. Сенчишин: «*снився мені тиждень тому, щось мене кольнуло*».

Перш ніж аналізувати переклад «Konszachtów z umarłymi», варто вияснити, що означає рідко вживане в польській мові слово *konszachty*. Великий польсько-російський словник подає наступний переклад: *konszachty – неодобр.* закулисные переговоры, тайные сношения (связи); **mieć** *z kimś* ~ иметь (тайные) сношения *с кем-л.*; **prowadzić** z kimś ~ вести закулисные переговоры *с кем-л.* [11, s. 342]. Н. Сидяченко вдало перекладає назву твору як «Таємні зносини з померлими».

Вірш складається із запитань, їх всього – тридцять сім. Людина у В. Шимборської прагне відгадати таємницю потойбічного життя, заглянути по ту сторону межі, котра розділяє два світи. Вірш починається словами: «W jakich okolicznościach śnią ci się umarli?» [9, с. 50] («За яких обставин тобі сняться померлі?» [9, с. 51]). Проте варто відзначити позицію В. Шимборської, яка стоїть дещо осторонь від тексту, що можна прояснити словами, сказаними К. Ісуповим про Бахтіна: «Текст для Бахтина был личностью, сам Бахтин по отношению к тексту был Другим, т. е. единственным осуществителем текста» [2, с. 10]. В. Шимборська як автор – ніби «Другой» у відношенні до тексту. На нашу думку, перекладачу вдалося відтворити цю відчуженість автора до тексту. Пор.:

W. Szymborska **«Konszachty z umarłymi»**	**Н. Сидяченко** **«Таємні зносини з померлими»**
Czy mówią, skąd przychodzą?	*Чи вказують, звідки приходять?*
I kto za nimi stoi?	*І хто стоїть за ними?*
Co mają w rękach – opisz te przedmioty.	*Що в їхніх руках? Опиши оті речі.*
Zbutwiałe? Zardzewiałe? Zwęglone? Spróchniałe?	*Трухляві? Іржаві? Обвуглені? Порохняві?*
Co mają w oczach – groźbę? prośbę? Jaką?	*Що в їхніх очах? Погроза? Прохання? Яке?*
Z ich strony żadnych kłopotliwych pytań?	*Чи ставлять вони дражливі питання?*
[9, s. 50]	[9, с. 51]

У проаналізованих поезіях В. Шимборської відбилося бажання поетеси задуматися над життям, смислом людини.

У результаті аналізу перекладів віршів В. Шимборської «Dom wielkiego człowieka» («Дім великої людини»), «Pogrzeb» («Похорон»), «Konszachty z umarłymi» («Таємні зносини з померлими») доходимо висновку, що переклади, здійснені С. Шевченко, Н. Сидяченко, Я. Сенчишин, в основному відповідають духові творів польської поетеси. Доведено, що ці переклади є формою існування віршів В. Шимборської в оболонці української мови. Ця оболонка не є нейтральною до змісту проаналізованих віршів. Ось чому виявлено неминучі розбіжності між оригіналом і перекладом, які впливають на емоційне сприйняття реципієнтом віршів В. Шимборської. Аналіз доводить, що кожен переклад є варіантом, котрий відображає інваріант, але має відхилення, зумовлені специфікою мови, поетичного стилю та іншими зображувально-виражальними способами.

Існуючі переклади В. Шимборської – цікаві, але немає повного задоволення ними, тому з'являються усе нові зразки українською мовою. Цей процес – безкінечний, він яскраво представлений у книзі А. Савенця, де дослідник, аналізуючи вірш В. Шимборської «Sto pociech», приводить кілька варіантів його перекладу українською мовою. Намагаючись приблизитися до В. Шимборської, перекладачі прагнуть збагатити своє уявлення світу тим світом, який постав у свідомості польської поетеси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаховська Ю. Спадкоємність і новаторство сучасної польської поезії / Юлія Булаховська. – Київ: Наук. думка, 1979. – 176 с.
2. Исупов К. Г. Уроки М. М. Бахтина / К. Г. Исупов // М. М. Бахтин: pro et contra. Личность и творчество М. М. Бахтина в оценке русской и мировой гуманитарной мысли. Том I / сост., вступ. ст. и коммент. К. Г. Исупова. – СПб. : РХГН, 2001. – С. 7–44. – Режим доступа : http://ec-dejavu.ru/b/Bahtin.html
3. Нахлік О. Філософсько-поетичний дискурс В. Шимборської / О. Нахлік // Незалежний культурологічний часопис «Ї». – 1997. – № 10. – С. 132–138.
4. Савенець А. Поезія у перекладі. «Українська Шимборська» / Андрій Савенець. – Люблін ; Житомир : Полісся, 2006. – 366 с. – Режим доступу : http://levhrytsyuk.blogspot.com/2010/10/exclusive_13.html
5. Сачок О. Українська Віслава Шимборська : ретроспектива та перспективи рецепції творчості / Олеся Сачок // Проблеми слов'янознавства. – 2008. – Вип. 57. – С. 145–152.
6. Словник української мови. – В. 10 т. – Київ : Наук. думка, 1970. – Т. 1. –799 с. – Т. 4. – 840 с.
7. Чаньшев А. Н. Трактат о небытии / А.Н. Чаньшев // Вопр. философии. – 1990. – № 10 – С. 158–165. – Режим доступа : http://psylib.org.ua/books/_chana01.htm
8. Шимборська В. Вірші / Віслава Шимборська // Незалежний культурологічний часопис «Ї». – 1997. – № 10. – С. 145–153.
9. Шимборська В. Під однією зіркою / Віслава Шимборська / [пер. і впоряд. Н. Г. Сидяченко, С. О. Шевченка]. – Львів : Каменяр, 1997. – 109 с.

10. Яусс Г. Естетичний досвід і літературна герменевтика / Ганс Роберт Яусс // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. – Львів : Літопис, 1998. – С. 278–307.
11. Mirowicz A. Wielki słownik polsko-rosyjski / A. Mirowicz. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 2007. – T. II. – 844 s.
12. Nowy słownik języka polskiego / [pod red. E. Sobol]. – Warszawa : Wydawnictwo naukowe PWN, 2003. – 1311 s.

REFERENCES

1. Bulakhovska, U. (1979), Succession and innovation of the modern Polish poetry [Spadkoyemnist' I novatorstvo suchasnoyi pols'koyi poezii], Naukova Dumka, Kyyv, 176 p. (in Ukrainian).
2. Isupov, K.G. (2001), "The lessons of M. M. Bakhtin", ["Uroky M.M. Bakhtina"], *Bakhtin: pro et contra. Lichnost' I tvorchestvo M. M. Bakhtina v otsenke russkoy I mirovoy gumanitarnoy mysli*, pp. 7-44, available at: http//ec-dejaru.ru/b/Bahtin.html (in Russian).
3. Nakhlik, O. (1997), "Philosophical-poetic discourse of V.Shymborska" ["Filosofsko-poetychnyy dyskurs V. Shymborskoyi"], Nezalezhnyy kulturologichnyi chasopys "Yi", No. 10, pp. 132 – 138. (in Ukrainian).
4. Savenets A. (2006), *Poetry in the translation: "ukrainian" Shymborska* [*Poeziia u perekladi: "ukrainska" Shymborska*], Polissia, Zhytomyr, 366 p. (in Ukrainian).
5. Sachok O. (2008), "Ukrainian Vislava Shymborska: retrospective and perspective of the perception of the art" ["Ukrainska Vislava Shymborska: retrospektyva ta perspektyvy retseptsii tvorchosti"], Problemy slovianoznavstva, ed. 57, pp. 145-152. (in Ukrainian).
6. Bilodid, I.K. (1970), *The Dictionary of the Ukrainian language,* Vol. I, [*Slovnyk ukrainskoyi movy.* T. I], Naukova dumka, Kyiv, 799 p. Vol. IV, 840 p. (in Ukrainian).
7. Chanyshev, A.A. (1990), "Tractat about non being" ["Tractat o nyebytii"], *Voprosy filosofii*, No. 10, available at: http://psylib.org.ua/books/_chana01.htm
8. Shymborska, V. (1997), "Poems" ["Virshi"], *Yi*, No. 10, pp. 145-153. (in Ukrainian).
9. Shymborska, V. (1997), *Under the one star* [*Pid odniieiu zirkoyu*], Kameniar, Lviv, 109 p. (in Ukrainian).
10. Yauss, H. (1998), "The esthetic experience and literary hermenevtic", *Word. Sign. Discourse. Anthology of the world literary-critical thought of the 20-th century* ["Estetychnyy dosvid I literaturna hermenevtyka", Slovo. Znak. Dyskurs. Antologiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky 20 stolittya], Litopys, Lviv, pp. 278-307. (in Ukrainian).
11. Mirovich, A. (2007), The big *Polish- Russian Dictionary.* Vol. II, [Wielki słownik polsko-rosyjski, T. II], Wiedza Powszechna, Warszawa, 844 p. (in Polish).
12. Sobol, E. (Ed.). (2003), *New Dictionary of the Polish language* [*Nowy słownik języka polskiego*], Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa, 1311 p. (in Polish).